

in dit nummer

EDITORIAAL
Wodka, kaviaar en gas / 2

LIBERAS
**Veertig jaar
liberaal archief / 3**

BOEK VAN DE MAAND
**Marleen Vanderpoorten
zet een punt achter
de politiek / 4**

KUNST
**Frieda Van Dun in
De Zwarte Panter / 7**

BOEKEN
**Kleistreken uit
de Rupelstreek / 8**

OPINIE
Het verleden voorspellen / 9

BUITENLAND
**Ontdood nationaal-
socialisme / 10**

SAMENLEVING
**De vergrijzingsgolf
rukt verder op / 12**

Waarom is er oorlog in Oekraïne?

Identiteit als inzet

Hoe erg de gevolgen van de oorlog in Oekraïne ook zijn, een gewapend conflict heeft vele oorzaken, en die zijn niet altijd eenduidig. Onze expert buitenland, Lukas De Vos, die voor Volksbelang al jaren doorwrochte en bijzonder goed gedocumenteerde artikels schrijft, herleidt in zijn beschouwing over de vreselijke oorlog de motieven van de Russische Federatie en haar leiders tot “een ingevroren nationaalsozialisme dat nu weer herleeft”, en “identiteit”: “Moskou gebruikt een (vervalste) geschiedenis die een identiteit oplegt, naar de formule van de Franse filosoof Ernest Renan in *Qu’est-ce une Nation?* (1882). “Identiteit”, aldus Renan, “ontleen je niet aan gedeelde eigenheid maar aan een wil”. De Russische wil steunt op een religieus-patriottisch gedachtegoed in zijn meest romantische vorm: een soort plebisiet voor een centraal gezag dat

Lukas De Vos:
“Moskou
gebruikt een
(vervalste)
geschiedenis die een
identiteit oplegt.”

verwezenlijkingen bepaalt, onafhankelijk van taal en cultuur, “een gemeenschappelijke toekomst, een politiek project, de instemming met een verzameling principes en normen waaraan men besluit zich te onderwerpen”. Renan had zo een voorwendsel om de Elzas op te eisen. Poetin om Groot-Rusland te herstellen. Dát is de echte inzet van Oekraïne.”

Lees meer in het edito op blz. 2 en de bijdrage van Lukas De Vos op blz. 10.

Wodka, kaviaar en gas

“De afkeer van president Poetin voor het Westen is sterker dan in communistische tijden.”

De Russische president Vladimir Poetin heeft de daad bij het woord gevoegd. Hij is een vernietigende oorlog gestart tegen Oekraïne. Intussen is de Russische Federatie door het Westen vogelvrij verklaard en liefst 39 landen willen Poetin berechten voor zijn oorlogsmisdaden. Een vluchtelingenstroom kwam als gevolg van de gevechten in Oekraïne op gang die mijn generatie alleen uit foto's en filmbeelden uit het begin van de Tweede Wereldoorlog kent. Met open armen en vol medeleven worden de vluchtende Oekraïners ook in ons land onthaald. Dat is niet meer dan menselijk. Regeringen doen hun uiterste best om elke vluchteling een plaats te geven. Maar hoe ziet hun toekomst er straks uit? Kunnen de Oekraïners nog terug naar hun land? En wat hebben wij te bieden voor de blijvers?

Op het internationale front ligt de NAVO met handen en voeten gebonden aan haar eigen spelregels: Oekraïne kan militair niet worden verdedigd omdat het land geen lid is en de NAVO enkel ingrijpt als een lidstaat wordt aangevallen. Deze spelregel doorbreken zou overigens tot een totale oorlog leiden met een nooit geziene verwoesting van beide partijen. Europa heeft gelukkig eendrachtig gereageerd en de nodige sancties tegen Rusland uitgevaardigd, samen met de Verenigde Staten van Amerika. Nooit kwam Europa zo sterk uit de hoek. Dat is hoopvol voor de toekomst van de Europese samenhang. Wat een gemeenschappelijke vijand niet allemaal kan in beweging zetten. Maar zal dit volstaan om de tanks van Poetin tegen te houden? Neen. En daar knaagt het. Indien de Oekraïners straks in een bloe-

dige oorlog straat per straat worden afgeslacht, zal dan de drang niet groot worden om de vijand met gelijke wapens, en niet met economische sancties, te bestrijden? Ook uit medemenselijkheid?

In Rusland zelf heersen de officiële leugens. Journalisten die de lijn van Moskou niet volgen krijgen gevangenisstraffen. De vrijheid van pers wordt aan banden gelegd. Wie niet met mij is, is tegen mij. Fake news bestookt ons langs alle zijden en het wordt moeilijk om waarheid nog van leugens te onderscheiden. Ook dat is een deel van de vuile oorlog in Oekraïne.

Hoe is het zover kunnen komen? Hadden we Poetin toch niet eerder moeten stoppen? In 2004 schreef de Russische journaliste Anna Politkovskaja het schokkende boek 'Poetins Rusland'. Voor haar strijdbare verslaggeving over Tsjetsjenië werd ze op 48-jarige leeftijd in oktober 2006 vermoord. Ze had dan al enkele pogingen tot vergiftiging en doodsb bedreigingen achter de rug. De schutter werd veroordeeld, maar de opdrachtgevers achter de moord werden nooit gevonden. Wie haar oordeel over Poetin vandaag opnieuw leest, krijgt het koud, bekruipt een zekere schaamte dat we dit alles hebben laten passeren: “Je wil dolgraag dat je kinderen vrij zijn. En dat je kleinkinderen in vrijheid worden geboren. Daarom wil je een spoedige dooi. Maar alleen wij kunnen de temperatuur van min naar plus krijgen.

Niemand anders. Wachten op de dooi vanuit het Kremlin, zoals dat onder Gorbatsjov gebeurde, is nu dom en onrealistisch. En het Westen zal ons ook niet helpen, dat reageert vooral lauw op de 'antiterroristische recepten van Poetin'. Veel dingen schikken het Westen wel, de wodka, de kaviaar, het gas, de olie, de beren, het rare slag mensen.... De exotische Russische markt op een bekende locatie. Meer hebben Europa en de wereld ook niet nodig op ons bijna zevende deel van het aardse vasteland.”

Dit zet ons meteen in de realiteit en levert het bewijs dat wij ook wel degelijk iets met die oorlog in Oekraïne te maken hebben. Als slaapwandelaars zijn we in de val van Poetin gelopen. Na de val van de Berlijnse muur dachten we natuurlijk dat de hele wereld voor onze democratische waarden zou vallen. Maar in de oude Sovjet-Unie was dit heel anders. Daar bleef een sterke anti-westerse en vooral anti-Amerikaanse stroming leven. En Poetin past volledig in dat plaatje. Nog meer, volgens mij is zijn afkeer voor het Westen sterker dan in communistische tijden. Dat verklaart zijn dreigement met het inzetten van kernwapens. Hem afschilderen als een gek, is dus zeer dom en zal geen einde maken aan de oorlog.

In een oorlog zijn er geen winnaars, alleen de vrede telt winnaars. Daarom is alleen een vredesakkoord de enige uitweg uit de Oekraïense crisis. ■

Liberas vierde het 40-jarige bestaan op feestelijke wijze.

Liberas vierde feest

Op 6 maart 2022 vierde Liberas (voorheen Liberaal Archief) zijn 40ste verjaardag. Tijdens een feestelijke zitting in het gebouw op het Kramersplein in Gent daagden ruim honderd aanwezigen op. Zij luisterden met veel interesse naar de gastsprekers senaatsvoorzitter Stephanie D'Hose en dokter Dirk Devroey, en konden voor het eerst na vele maanden met beperkende maatregelen elkaar ontmoeten op een hartelijke receptie.

In zijn verwelkoming bedankte Liberas-voorzitter **Jan Kerremans** alle medewerkers en bestuursleden uit het heden en het verleden voor hun engagement. Hij wees uiteraard op de evolutie die de organisatie heeft meegemaakt. Van een traditioneel 'zuilarchief' vormde Liberas zich om tot een erfgoedcentrum dat de geschiedenis van het vrijheidsideaal in al zijn facetten bewaart en bestudeert.

Vrouwen

Hoe omvangrijk de collectie intussen is ge-

worden bewees **Stephanie D'Hose** in haar lezing. De senaatsvoorzitster maakte voor haar uiteenzetting getiteld 'Grote Liberale Vrouwen' dankbaar gebruik van het vele beeldmateriaal dat intussen digitaal beschikbaar is. Aan de vooravond van Internationale Vrouwendag (8 maart) wees zij op het belang van belangrijke liberale politica's in de feministische strijd. D'Hose prees het werk van pioniers als Jane Brigode en Lucienne Herman-Michielsens. Zij herinnerde er aan hoe deze liberale vrouwen zich hadden ingezet voor het stemrecht voor vrou-

wen maar ook op tal van andere gebieden hun steentje hadden bijgedragen.

Corona

Dirk Devroey (hoogleraar geneeskunde VUB) dook terug in het meer recente verleden. Aan de vooravond van het wegvallen van een heleboel beperkende maatregelen ter bestrijding van het coronavirus blikte hij terug op de voorbije twee jaar. Met duidelijke en overzichtelijke statistieken uit de pandemie ging Devroey dieper in op de vraag hoe corona de grenzen van de gezondheidszorg en de democratie heeft getest. Voor de hand liggende thema's als oversterfte, vaccinatie en pasjesmaatschappij passeerden de revue maar ook de ideeën van filosofen als John Stuart Mill en Montesquieu kwamen aan bod. Verwijzend naar die laatste eindigde hij de uiteenzetting met te opperen dat de crisis misschien wel een vijfde macht naar voren had gebracht: de wetenschap.

Evoluties

Peter Laroy (directeur Liberas) eindigde de bijeenkomst met lectuur van een toekomstvisie over archiveren en digitaliseren gegrepen uit de enkele maanden geleden verschenen roman 'Het Alles' van Dave Eggers. De impliciete boodschap bestond erin dat evoluties ook op gebied van archief en archiefverwerking heel hard gaan en dat niemand kan voorspellen welke evoluties er op ons af komen. ■

Stephanie D'Hose zette de liberale vrouwen van vroeger en nu in de kijker.

Dirk Devroey bracht twee jaar pandemie in beeld en plaatste enkele terecht bedenkingen.

Recht uit het hart en het hoofd

door Bert Cornelis

Marleen Vanderpoorten werd in 1954 in Lier geboren, als dochter van minister van Staat en gewezen LVV-voorzitter Herman Vanderpoorten, en kleindochter van Arthur Vanderpoorten, ook gewezen LVV-voorzitter, en de peetvader van de Lierse liberalen die net voor het einde van de Tweede Wereldoorlog als Belgisch minister in een Duits concentratiekamp om het leven kwam. Ze studeerde geschiedenis aan de RU Gent en gaf 19 jaar les in het Gemeenschapsonderwijs. In 1982 nam ze voor het eerst deel aan de gemeenteraadsverkiezingen in Berlaar, waar ze toen met haar gezin woonde. In 1985 verhuisde ze terug naar Lier waar haar politieke carrière pas echt begon, in de voetstappen van haar vader Herman. Marleen werd provincieraadslid, schepen, burgemeester, minister en voorzitter van het Vlaams Parlement. Een stevige politieke carrière. Haar interesse ging als gewezen leerkracht altijd uit naar de onderwijsdossiers. Marleen was ook actief in tal van liberale nevenorganisaties, zoals het Liberaal Vlaams Verbond.

“Ik was een beetje moe en mijn ‘goesting’ geraakte op’. Zo dacht Marleen Vanderpoorten begin 2019 toen ze aan haar zoveelste bestuursperiode in Lier begon. Het had lang genoeg geduurd en ze besliste haar schepenmandaat niet vol te maken. Dan maar een boek schrijven om alles netjes neer te leggen. Een stukje geschiedenis werd het, heel subjectief zegt ze, geen loutere opsomming van feiten uit veertig jaar politiek, maar een persoonlijk verhaal, af en toe vol emotie.

Marleen Vanderpoorten blikt in boek terug op 32 jaar politiek

In het voorjaar van 2021 maakte Marleen Vanderpoorten bekend dat ze de actieve politiek zou verlaten. De kleindochter van Arthur en de dochter van Herman zette een punt achter meer dan 32 jaar politiek. Maar dit betekende ook het einde van het tijdperk Vanderpoorten in Lier waar zowel haar grootvader Arthur als haar vader Herman in de stedelijke politiek een leidende rol hadden gespeeld. Marleen vond dat dit afscheid moest afgerond worden met een geschreven verslag, een boek dus. ‘In mijn hoofd en in mijn hart. Terugkijken op 32 jaar ‘stadhuis’ is echter meer dan een verslag geworden. Marleen geeft ons een blik achter de schermen van de lokale politiek, en maakt daarbij geregeld ontwapenende sprongetjes naar de nationale partijpolitiek en haar persoonlijk leven.

Rebelse tiener

Marleen was allesbehalve voorbestemd om in de voetstappen van vader Herman te treden. Ze zei vaak ‘neen’ omdat ze vond dat de politiek te conflictueus was. “Ik hoorde mijn vader vaak telefoneren met collega’s of partijgenoten over politieke kwesties op een toon die meer op een confrontatie leek dan op rustig overleg.” Als opgroeiende tiener werd ze aangestoken door de microbe van mei ‘68 en volgzzaamheid stond niet langer in haar woordenboek. Ze zag meer in ontwikkelingswerk in een exotisch land dan in gemeentepolitiek. Toch was zij een fervent aanhanger van haar vader en verdedigde zij hem in discussies met vriendinnetjes door dik en dun. “Ik weet niet of vader nu nog een grote carrière in de politiek zou neerzetten”, schrijft ze nu. “De tijdsgeest is veranderd, de politici zijn ruwer geworden.”

Herman Vanderpoorten was inderdaad een rustig man, afstandelijk zelfs. En zijn generatie kon het zich zonder sociale media nog

permitteren om zich in volslagen “mutisme” te huldigen, in politiek woelige tijden van de aardbol te verdwijnen, zoals hij in 1981 als informateur deed. Als politicus in Lier speel-

Aan het Koninklijk Atheneum te Lier staat het standbeeld van Arthur Vanderpoorten, voor wie zoon Herman een grote bewondering had. (Foto Beeldbank Liberas nr. 207879)

de die ingeboren terughoudendheid hem al wel eens parten. Een politieker moet immers onder de mensen komen en altijd vriendelijk zijn. "Hij stond niet bekend als de meest vriendelijke man", zo weet Marleen. "Mijn vriendinnen waren zelfs bang voor hem." Het verwijt dat hij onvriendelijk was, werd hem op een dag te veel en hij nam zich voor daar iets aan te doen. Tijdens een wandeling door de stad groette hij jan en alleman en maakte een praatje op de stoep. Nog voor hij

13 juli 2004: Marleen Vanderpoorten met koningin Paola en links de Antwerpse gouverneur Camiel Paulus in het Lierse begijnhof.

terug thuis was, had zijn echtgenote al een telefontje gekregen: ze zou er toch beter moeten op toezien dat vader niet van 's morgens vroeg al dronken op straat liep.... Wat zijn stadsgenoten toch niet allemaal fabriceerden, moet Herman toen hebben gedacht.

Herman Vanderpoorten begon in 1982 aan zijn laatste verkiezingscampagne. Hij stak er qua voorkeurstemmen met kop en schouder bovenuit en maakte een einde aan meer dan honderd jaar CVP-overwicht te Lier. Vanderpoorten werd begin 1983 burgemeester maar een jaar later werd hij opnieuw zwaar ziek en overleed op 62-jarige leeftijd in september 1984. Pas na het overlijden van vader Herman zette Marleen de definitieve stap naar de politiek. De wonderjaren van de generatie Verhofstadt en Dewael, haar neef, had ze toen wel al gemist.

Heel grote ego's

Tijdens haar eerste schepenmandaat ging haar partij, de PVV, voor een radicale vernieuwingsoperatie onder leiding van Guy Verhofstadt. "Er was heel wat consternatie tussen onze partij, de PVV, en de toenmalige Volksunie", zo zegt ze. Over de toetredende

'nieuwe gezichten' van buiten de partij en van andere partijen bleef scepticisme hangen. Niet iedereen geloofde dat ze allemaal kwamen voor de inspirerende en beloftevolle ideeën van onze voorzitter, maar eerder om hun eigen toekomst te verzekeren." De scepsis was in bepaalde gevallen terecht, zo zou de toekomst uitwijzen. En ook het liberale succes in de jaren negentig, na de verruiming, had volgens Vanderpoorten beter gekund. "De partijtjop was meer dan een 'numero uno', maar alle leden hadden uitgesproken meningen en heel grote ego's. Het kletterde vaak binnenskamers en soms ook in het openbaar. Het heeft er wellicht toe bijgedragen dat de absolute overwinning op alle andere partijen en de ambitie om een grote volkspartij te worden, nooit werden gereali- →

Met 'In mijn hoofd en in mijn hart', is Marleen Vanderpoorten niet aan haar eerste boek toe. Op 18-jarige leeftijd schreef ze reeds de autobiografische roman 'Dag Leven' onder de pseudoniem Marleen Porta, over haar jeugd als rebelse tiener. Marleen hier met fiere vader Herman in 1972 tijdens de boekvoorstelling. (Foto Beeldbank Liberas nr. 201896)

→ seerd. Ik twijfel er nu soms zelf aan of onze liberale partij in de vooruitgangsjaren rond de millenniumwisseling voldoende heeft stilgestaan bij de uitdaging om iedereen mee te krijgen, en of er voldoende debat rond gevoerd werd. Ik denk dat onze partij de sociale reflex op cruciale momenten te veel miste.”

Bloedend supportershart

Als lokaal mandataris laveerde Vanderpoorten doorheen tal van moeilijke Lierse dossiers. Eén ervan loopt als een rode draad door het boek: de verkeerscirculatie in de stad, het autovrij maken van de Grote Markt en de aanleg van een ondergrondse parking. Tot op vandaag beheerst dit dossier het politieke leven in Lier. De stad van Felix Timmermans is van oudsher een conservatieve, kleinburgerlijke stad. Met uitzondering van de perioden waarin sterke liberale burgemeesters het heft in handen hadden. Verandering lag niet meteen voor de hand. Zo ook kwam ze oog in oog te staan met de Lierse voetbalsupporters de avond dat het gemeentebestuur had beslist om het voetbalstadion niet over te nemen om de club zo uit de financiële problemen te helpen. Die avond moest ze onder politiebegeleiding naar huis.

Een verkiezingsaffiche van de gemeenteraadsverkiezingen in oktober 1982 te Lier, de laatste campagne van Herman Vanderpoorten. (Foto Beeldbank Liberas)

20 juni 2004: de Blijde Intrede van de klokken.

“Tot vandaag knaagt die beslissing aan mijn supportershart. Op die bewuste avond heb ik geen enkele vriend gewonnen, integendeel. Ik kom vandaag in de stad nog mensen tegen die mij de beslissing van toen nog steeds verwijten.” Marleen ging nadien nog geregeld naar het voetbal, maar het was nooit meer zoals het ooit geweest was.

Vanderpoorten werd in Lier ook geconfronteerd met de opkomst van extreemrechts. “De voortdurende schermutselingen tussen de toppers van onze partij en de goedkeuring van het migrantenstemrecht in 2004 vielen zeer slecht bij de traditionele achterban”, aldus Vanderpoorten. “Onze partij was na vier jaar regeringsdeelname te zelfzeker geworden, toonde een soort ‘arrogantie van de macht’ die niet in dank werd afgenomen.” Op lokaal vlak zouden politici nog veel meer op het veld moeten aanwezig zijn om het ongenoegen te counteren, zo schreef ze in het lokaal partijblad.

De tol

Na de nederlaag van Open Vld bij de regionale verkiezingen van 2004 was Marleen niet langer minister van Onderwijs. In 2006 zou ze nog wel voorzitter van het Vlaams Parlement worden. Daarnaast kwam haar privéleven in stormachtig vaarwater terecht, met een definitieve breuk met haar man. Later zou ook nog haar oudere zus na een slepende ziekte overlijden en verloor ze in 2016 haar moeder. Het hectische politieke bestaan eiste zijn tol. In juni 2014 besliste ze te stoppen met de nationale politiek en alle politieke tijd vrij te maken voor Lier.

De Lierse politiek ging de jaren nadien mee op de nationale golven, met de opkomst van de N-VA en de achteruitgang van de liberalen. Zo werden de Vlaams-nationalisten in 2012 bij de gemeenteraadsverkiezingen de grootste partij en behaalde Vanderpoorten voor het eerst niet meer de meeste voorkeurstemmen. Het werd de meest ontgoochelen-

De gemeenteraadsverkiezingen in 1988.

de periode, vertelt ze. Marleen was niet langer burgemeester, maar door de coalitie met de N-VA werd ze voorzitter van het OCMW, een mandaat dat volgens haar op haar lijf was geschreven en waaruit ze veruit de meeste voldoening heeft gehaald. Ze dacht meteen terug aan haar tijd als tiener toen ze in rusthuizen met haar vriendinnen eenzame bejaarden ging opzoeken.

In haar nabeschouwing eindigt ze met een boodschap voor de jonge mensen, “dat zij de visie, de kracht en de energie blijven ontwikkelen om van zich te laten horen. Niets doen en aan de zijlijn blijven staan is geen optie.” ■

Het boek is te verkrijgen in de Standaard Boekhandel of bij Marleen Vanderpoorten, via bericht naar 0476 40 40 75, of naar marleen.vanderpoorten@outlook.com

Het boek kost 23 euro (plus 6 euro verzendingskosten buiten Lier). Overschrijven kan op rek. nr. BE61 0019 2371 5417 met vermelding van 'In mijn hoofd', en uw naam en adres.

Marleen Vanderpoorten, In mijn hoofd en in mijn hart. Terugkijken op 32 jaar stadhuis, Uitg. in eigen beheer bij SKRIBIS, Gent, 2022, 238 blz., 23 euro.

Alles stroomt

Frieda Van Dun in De Zwarte Panter

door Jaak Gregoor

Frieda Van Dun (Weelde °1951) groeide op in de Antwerpse Noorderkernen, studeerde plastische kunsten aan het Heilig Graf Instituut in Turnhout en toegepaste kunsten aan de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten in dezelfde stad. De jonge artieste kwam tijdens een van haar talrijke kunstuitstappen terecht in De Zwarte Panter, de iconische galerie voor figuratieve hedendaagse schilderkunst, grafiek en beeldhouwkunst, gevestigd in de gotische Sint-Julianuskapel aan de Hoogstraat in de Antwerpse binnenstad. Frieda bleef er kleven aan Adriaan Raemdonck, de onvermoeibare bezieler van dit inmiddels legendarische ontmoetingscentrum.

Derde tentoonstelling

Ik ontmoet Frieda tijdens de opening van haar tentoonstelling 'Alles stroomt'. Het is haar derde individuele tentoonstelling in De Zwarte Panter. Nieuw, uitstekend werk, in lijn met de evolutie van haar onderzoek naar beweging, kleur en materie. Ook prachtige schilderijen geïnspireerd op de muziek van de Amerikaanse componisten Philip Glass en Steve Reich. Gevraagd naar haar interesse voor deze muziek met haar kenmerkend minimalistisch karakter, antwoordt Frieda: "Tijdens het schilderen luister ik naar hun composities. Het repetitieve element in deze muziek maakt me rustig". De stijlvereenkomsten zijn inderdaad opmerkelijk: weerkerende verticale lijnen als herhaalde motieven, regelmatige ritmische patronen in een consequent volgehouden tempo, veelkleurig repetitief staccato, samenklanken van vorm en kleur.

Met regelmaat klim ik over het muurtje van mijn professioneel vakgebied, de klassieke muziek, om met veel belangstelling te gluren naar andere kunstdisciplines. Bij de burens van de hedendaagse beeldende kunst laat ik me graag gidsen door Ernest Van Buynder, erevoorzitter van het Museum voor Hedendaagse Kunst in Antwerpen, die me geregeld interessante tentoonstellingen signaleert of mij in contact brengt met vooraanstaande kunstenaars. Steevast besnuffel ik dan mijn nieuwe kunstbroeder of -zuster op sporen van muzikale invloeden. En met Frieda Van Dun is het alweer prijs. Zelf omschrijft de kunstenaar haar schilderijen als 'kleurklanken in beweging'.

Het is niet voor het eerst dat Frieda Van Dun haar werk linkt aan muziek. In 1997 stelde de artieste in het Bourlahuis in Antwerpen een reeks schilderijen tentoon met 'muziek' als thema. Later ontstonden werken rond de zigeunermuziek uit de Balkan en de flamenco uit Andalusië onder de titel 'Les Flammes du coeur'. In 'Hommage aan Astor Piazzolla' (1998) brengt Frieda Van Dun dan weer hulde aan de temperamentvolle tango van de Argentijnse componist en bandoneonspeler. Andere sublieme werken van Frieda dragen titels als 'De violist', 'Twee muzikanten', 'Twee violen', 'Een waaier van accordeonisten', 'Vioolsonate van Schubert op alle etages' en 'Luisteren naar Scarlatti'.

Natuur

Een deel van Frieda Van Duns schilderijen in deze tentoonstelling refereert aan de natuur. Portretten die getuigen van wording, bloei en ontbinding, de onophoudelijke beweging in de natuur - alles stroomt. De titels voor deze werken ontleent de kunstenaar aan fragmenten uit de natuurlyriek van Emile Verhaeren. In 2018 trad ze reeds eerder in

dialogo met deze grote schrijver met een expo in het Emile Verhaerenmuseum in Sint-Amands-aan-de-Schelde onder de titel "Vier Seizoenen". In 2019 kwam hier een mooi vervolg op in het prestigieuze Goralska Résidences Paris Bastille in Parijs met de tentoonstelling: 'Deux artistes Frieda Van Dun - André Goezu. Deux poètes Emile Verhaeren - Arthur Rimbaud'. ■

De tentoonstelling 'Alles Stroomt' van Frieda Van Dun loopt nog t/m 10 april 2022 in galerie De Zwarte Panter, Hoogstraat 70-74 te 2000 Antwerpen.

Frieda Van Dun.

Kleistreken in de Rupelstreek

Waar is de tijd dat Piet Van Aken, Victor De Meyere, Paul Verbruggen, de Haesaerts, Frans De Bruyn, Paul Koeck over hun Rupelstreek schreven en Gaston Moorkens met heilige geestdrift apostelde in zijn bloemlezing 'Literatuur der Rupelstreek'?

door John Rijpens

De zogenaamde 'Rupelpenners' (Fanny Verammen, Chantal Van der Taelen, Reinilde Thijs, Rita Segers, Frans De Smedt, Ilse Rosiers) lijken ons wat eerbiedwaardige literaire promesses te garanderen maar een grote actieradius ontbreekt.

Imperium

Dan maar naar Roland Bergeys, kleinzoon van een steenbakkersimperium (Frateur) in de Rupelstreek, een bezige bij als dramaturg, acteur, zanger en schrijver ('Gaan jullie ons nu doodschieten?', 'Aanvallen', 'De reden waarom', 'Blindelings', 'Oorlogsliefde'). Alleen jammer dat hij in zijn recent boek 'Kleistreken' amper belangstelling toonde voor het literaire leven in de Rupelstreek. Waar het dan wel over gaat? In eerste instantie over bewerkte sagen en een aantal hallucinante personages uit enkele honderden jaren geciseleerde geschiedenis van de Rupelstreek.

De vertellingen putte Bergeys uit een aantal bronnen, die lokale verenigingen verzamelden uit het geheugen van lokale, meestal bejaarde bewoners. Bij de besproken figuren die op ons, als lezer, de meeste indruk lieten, citeren we graag de Belleman (die het volk naar hun werk of uit de kroegen joeg),

de kleiraapsters (die soms als kind werden ingezet en waarop Piet Van Aken zijn bekende, klassieke novelle 'Klinkaart' over de eerste werkdag van een twaalfjarig meisje baseerde), de dorpsgek (die kon toveren), Peêr den Eirink, de hondenslachter en zijn hondenkar. Net als Kludde, de kwelgeest, die verschillende gedaanten kon aannemen, zich kon vergroten en verkleinen en enkel 's nachts opdaagde. Of pastoor Nagels, die alleen voor de rijken ging bidden omdat de armen toch in de hemel geraakten. En de Veerman, die over de Rupel de arbeiders van het dorp naar de steenbakkerij voer. Memorabel blijken verder de Witte Juffrouw, de Gestrafte Vloeker, Linke Gust, Het Gouden Hart, Willem De Dierenopzetter, de papegaai Jeremia e.a.

Irrelevant lijkt me een hoofdstuk over de taal die in Boom en omgeving werd gesproken, overigens één van de lelijkste Vlaamse dialecten...

Navertellen

Bergeys is op zijn best bij het navertellen van bevreemdende sagen en vertellingen, soms met een cynische ondertoon, af en toe komisch, meestal griezelig. Hun spanning berust vooral op de plot, het verrassingselement is belangrijker dan het uitdiepen van

de psychologie van de personages. De af en toe geciteerde verzen, opgetekend uit de volksmond, zijn meestal vulgair.

De figuren uit de Rupelstreek zorgen eigenlijk als een soort verdediging van het individualisme en een afwijzing van elke autoritaire bestuursvorm. Wij hadden eerder verwacht dat Bergeys over dit alles een roman zou hebben bedacht, aangespoord door het griezelige en een wat preciezere geschiedenis en achtergrond van zijn gespleten figuren die balanceren tussen goed en kwaad. Het dient onderstreept dat de aangewende dialogen gelukkig hun oorspronkelijke frisheid hebben behouden.

Roland Bergeys, Kleistreken, Uitg. C. de Vries-Brouwers, Antwerpen-Rotterdam. 2022, 192 blz., 21,50 euro.

Het klassieke adagio indachtig, “gouverner c’est prévoir...”, proberen onze politici lessen te trekken uit het verleden en naar de toekomst te kijken, zodat ze beslissingen nemen die getuigen van visie, inzicht en durf. Wij willen graag de eerste zijn om toe te geven dat dit voorwaar geen gemakkelijke opdracht is.

Het verleden voorspellen

door Mark Bienstman
mbienstman@hotmail.com

En talrijke voorbeelden leren ons dat het wel eens durft fout te lopen bij dat “afwegen”. Toen WOI voorbij was, heeft de legerleiding samen met de politieke verantwoordelijken gemeend de nodige lessen te kunnen trekken uit de toch wel vrij snelle verovering van ons land door de Duitsers. Vooral de tanks hadden een enorme ravage aangericht in onze defensie. Dus werd er tijdens het Interbellum massaal geïnvesteerd in anti-tankgrachten in ons land. Die bleken echter in mei 40 totaal overbodig te zijn: Duitsland had ondertussen minstens even massaal geïnvesteerd in een slagkrachtige luchtmacht en die vlogen fluitend over onze stoere anti-tankgrachten (en wat aan materiaal over land werd vervoerd, maakte gewoon een omweg rond die grachten...). Dus men had wel lessen getrokken uit het verleden, maar men was vergeten naar de toekomst te kijken... (1).

Oosterweel

Iets gelijkaardigs is zich aan het afspelen

rond het fameuze Oosterweel-dossier. Op basis van de ervaringen uit het (zelfs recente) verleden, weten we dat de Ring rond Antwerpen een bron is van verregaande luchtvervuiling. Dus alle burgerinitiatieven die zich (zij het met lange tanden) achter dit megaproject hebben geschaard, hadden wel één belangrijke voorwaarde gesteld: de Ring moest zoveel mogelijk ‘overkapt’ worden, zodat stank en lawaai zoveel mogelijk konden opgevangen worden. Dat deze overkapping vele miljarden extra zou kosten, was de prijs die we moesten betalen voor de gestegen welvaart die er zou op volgen.

Klopt die redenering? Als we naar het verleden kijken: inderdaad. Maar als we naar de toekomst kijken, krijgen we toch wel een heel ander verhaal. Zowat iedereen is er nu immers van overtuigd dat binnen 10 à 15 jaar het overgrote deel van ons wagenpark (zowel voor personenvervoer als voor goederenvervoer) elektrisch zal aangedreven worden. Dus... weg CO2 en stikstof uitstoot. Wat is dan nog het nut van deze (dure) overkapping? Zouden die vele miljarden die naar die overkapping gaan, niet beter slechts enkele kilometers verderop worden geïnvesteerd waar zich een op we-

reldvlak ongezien concentratie van (petro-) chemische bedrijven bevindt, die vele malen meer schadelijke stoffen in de lucht stoten dan straks het elektrisch verkeer op de hernieuwde Ring?

Achteraan hollen

Het dossier van de overkapping is een zoveelste voorbeeld van een symbooldossier waar men blindelings blijft achteraan hollen: het woord overkapping is een eenvoudige, zichtbare en tastbare boodschap, dus gemakkelijk verkoopbaar aan de publieke opinie. Of het echter ook nodig, efficiënt en effectief is, blijft meestal een groot mysterie en achteraf ook een grote ontgoocheling. Zo heeft men ons ooit wijsgemaakt dat “wat we zelf doen, we beter doen”. Na zes staats Hervormingen weten we ondertussen wel beter: het hele land is alleen maar meer onbestuurbaar en log geworden, en ongelukkig duur in werking en onderhoud. Dus het verleden is niet altijd de beste bron om naar de toekomst te kijken: soms is het beter om aan de tekentafel te gaan zitten en te vertrekken van een blanco blad en enkele wetenschappelijk onderbouwde principes en uitgangspunten. ■

(1) Onder meer de streek van Haacht en Werchter heeft er wel een toeristische attractie en natuurgebied aan overgehouden: zie <https://nl.wikipedia.org/wiki/Tankgracht>

Lazarus is dood. Lazarus is weer uit de doden opgewekt. Wat goed genoeg was voor de bijbel, geldt ook voor het Russisch bewind. Het was Lazar Koganovitsj die de grote hongersnood in Oekraïne in 1932-1933 organiseerde. Enkele miljoenen inwoners werden uitgehongerd door de opgelegde collectivisering van de landbouw en de genadeloze vervolging van de koelakken, hereboeren die met seizoenarbeiders vooral graan verbouwden. Graan moest de uitvoer van Stalins Sovjet-Unie worden, nog eens miljoenen boeren die weigerden te leveren werden naar Siberië afgevoerd. Het aantal Russen verdubbelde in die jaren in Oekraïne tot een kleine 10%. Koganovitsj – de fanatieke ja-knikker, volgens Chroestjov – had eerder al de partij gemilitariseerd, en had ervaring in Oekraïne: hij was er partijsecretaris van 1925 tot 1928.

Ingevroren nationaal-socialisme ontdooid

door Lukas De Vos

“Oekraïne bestaat niet”

De nieuwe Lazarus heet Nikolaj Patroesjev, de secretaris van de Nationale Veiligheidsraad. Hij is de Goebbels van het Kremlin en tekent de lijnen uit van het nepnieuws dat de oorlog toeschrijft aan de Oekraïense “nazi’s” en de samenzwering door het Westen. Zijn spreekbuis – zoals Hans Fritsche onder Goebbels op de Großdeutsche Rundfunk, en op beeldgebied Leni Riefenstahl – is de homofobe TV-ster Dmitri Kiseljov. Hij leidt na de opheffing van RIA Novosti per decreet van Poetin (2013) het internationale nieuwsagentschap van de regering, Rossija Segodnja (Russia Today), en is CEO van de staats-TV-holding VGTRK. Zelf brengt hij op de binnenlandse zender Rossija 1 een uiterst nationalistisch weekoverzicht (Vesti Nedeli). Al in 2014, bij de invasie en inlijving van de Krim, verklaarde hij dat “er geen Oekraïne bestaat”. Het leverde hem een inreisverbod op en persoonsgerichte strafmaatregelen van het Westen. Dat is eigenlijk nogal vreemd, die bewering, want ten tijde van de USSR hadden zowel Wit-Rusland als Oekraïne een eigen zetel als soevereine staat in de VN. Daar heeft Moskou nooit bezwaren tegen gehad, integendeel. Twee jaar later pochte Kiseljov dat alleen Rusland de VS in een atoomwoes-

tijn kon veranderen. Het is de dreiging die Poetin vandaag openlijk uitspreekt.

Rookgordijn

Grootspraak en heldendom, zij schragen de bouffonnerie van vermeende dictators. Het rookgordijn dat ze daarmee optrekken, voedt het speculatieve karakter van hun oorlogszucht. Ik volg al enige tijd de webinars van The Economist over het verloop van de oorlog. Wat mij opvalt is dat ook bij de deskundigen veel wishful thinking en onduidelijkheid bestaat. In de derde zoomvergadering (11 maart) praatte de militaire specialist Shashank Joshi zichzelf moed in. Hij wees op het heftig verzet van de Oekraïners, de hoge kost voor Moskou in slachtoffers en materieel, en de tactische blunders van het Rode Leger. Maar hij kon moeilijk ontkennen dat Kiev echt in de knel geraakt. Ruim twee miljoen vluchtelingen, de terughoudendheid van de NAVO, en de Russische overmacht, zij maken de uitkomst onafwendbaar. De vraag is alleen op welke voorwaarden Oekraïne in de toekomst een bufferstaat mag blijven, allicht geamputeerd van grote gebieden ten oosten van de Dnjepr, en, net als Finland in de Koude Oorlog, verplicht neutraal (maar wel in de invloedssfeer van Moskou). De correspondent van The Economist in Moskou (dat hij net heeft – moeten - verlaten), Arkadi Ostrovski, toonde zich veel pessimistischer: in het beste geval krijgt (een deel van) Oekraïne de status van Finland dat in de

De Oekraïense president Zelensky.

drie winteroorlogen van 1939-1944 eenzelfde lot onderging (“maar toen waren er geen Russische kernwapens”); “ik hoop alleen dat de burgerdoden beperkt blijven” – quod non – en geen scheikundige, biologische of tactische atoomwapens worden ingezet”.

Blote macht

Dat de Russische inval in Oekraïne gestut en uitgevoerd is op volstrekt fictieve gronden en geschiedenisvervalsing staat buiten kijf. Er is maar één agressor, en dat is Moskou. Dat wil niet zeggen dat Poetin de enige schuldige is. Ook de NAVO heeft boter op het hoofd omdat hij de belofte van niet naar het Oosten uit te breiden aan zijn laars heeft gelapt. Ook Oekraïne bezondigt zich aan grootschalige corruptie. Zelfs president Zelenski heeft in een recent verleden politieke tegenstanders als zijn voorganger Petro Porosjenko de vleugels doorgesneden: zijn bezittingen zijn bevroren, er wachtte hem een proces voor hoogverraad. Zelenski legde ook de pers aan

banden, van de pro-Russische media die de oligarch Viktor Medvedtsjoek controleerde tot de sluiting van de Kiiv Post en de oppositie-webstek Strana.ua, zeer tot ongenoegen van de Europese Federatie van Journalisten. Freddy De Pauw heeft in Apache (16 februari) een omstandig dossier samengesteld over de gelijkenissen tussen Rusland en Oekraïne. De kern van Zelenski's zwakte is volgens hem dat hij "nauw verbonden is met oligarch Igor Kolomoiski, eigenaar van het media-imperium waarvoor Zelenski als komiek werkte". Maar personalisering en psychologisering van de open oorlog zet geen zoden aan de dijk. Bedrog en wreedheid gaan hand in

hand. Het gaat om de blote macht. Nobelprijswinnares Literatuur Svetlana Aleksijevitsj heeft in haar pijnlijk correcte documentaire roman *De Oorlog Heeft Geen Vrouwengezicht* (2008; vertaling 2016) de vinger op de wonde gelegd: "Mijn Oekraïense opa van moeders kant was aan het front gesneuveld, en ergens in Hongaarse grond begraven, en mijn Wit-Russische oma van vaders kant stierf bij de partizanen aan de tyfus. (...) We kenden geen wereld zonder oorlog. (...) Een vrouwenoorlog (...) heeft eigen woorden. Zonder helden en onwaarschijnlijke wapenfeiten, gewoon met mensen die iets onmenselijk menselijks hebben verricht". Ook al vochten ze op dezelfde manier, met dezelfde wapens tegen de vijand. Maar "de mens is groter dan de oorlog; wanneer hij wordt gedreven door iets sterkers dan de geschiedenis". Net dat heeft Poetin niet begrepen. Net dat hebben de media niet begrepen. Of willen ze niet begrijpen, zoals de Amerikaanse verpleegster Ellen La Motte in 1916 optekende. Ze zocht haar toevlucht in een gewelddadig Duits granaatbeschielingen in Duinkerke: "Ik herinnerde me het hysterisch gesnotter van de pers in Londen,

razend om 'kindermoordenaars' en 'vrouwenslachters' en zette dat naast de houding van deze mensen onder vuur, hun waardige aanvaarding van de oorlog".

Geschiedenis is een maaksel, niets meer. Mediaverhalen zijn vaak niet meer dan verdediging van eigen, collectieve zinsbegoochelingen. De waarheid – altijd het eerste slachtoffer onder de kruitdampen van de begeleidende woordenoorlog – kreunt onder lichte tot onbestaande zeden en complottheorieën. 'Martelaars' en 'helden' moeten alle inbreuken op de Conventie van Genève over humanitaire rechtsbeginselen in oorlogstijd toedekken. Die Conventie is sinds 2006 door alle erkende lidstaten van de VN erkend. Overtredingen (foltering van krijgsgevangenen, aanvallen op burgers en hun behandeling in bezet gebied, miskenning van de menselijke waardigheid en dies meer) worden vervolgd voor het Internationaal Strafhof in Den Haag. Al 39 landen dagen Moskou voor het Gerecht vanwege miskenning van die Conventie. Het gaat dan om bombardementen op burgerlijke doelwitten als het kinderziekenhuis in Marioepol, het niet garanderen van vrije burgerontzetting uit de krijgszone, de moord op verslaggevers zoals Brent Renaud in Irpin, de uithongering van omsingelde steden, de roekeloze sabotage van wateraanvoer en kerncentrales (Zaporizja, Tsjernobil), en een inval zonder oorlogsverklaring.

Identiteit

Macht wurgt geweten. In naam van centralisme dat uitgaat van de natiestaat. Moskou gebruikt een (vervalste) geschiedenis die een identiteit oplegt, naar de formule van de Franse filosoof Ernest Renan in *Qu'est-ce une Nation?* (1882). Identiteit, aldus Renan, ontleen je niet aan gedeelde eigenheid maar aan een wil. De Russische "Triumph des Willens" steunt op een religieus-patriottisch gedachtegoed in zijn meest romantische vorm: een soort plebisciet voor een centraal gezag dat verwezenlijkingen bepaalt, onafhankelijk van taal en cultuur, "een gemeenschappelijke toekomst, een politiek project, de instemming met een verzameling principes en normen waaraan men besluit zich te onderwerpen" (Tzvetan Todorov, *Angst voor de Barbaren*). Renan had zo een voorwendsel om de Elzas op te eisen. Poetin om Groot-Rusland te herstellen. Dát is de echte inzet van Oekraïne. ■

De Russische president Poetin in betere tijden, tijdens een toespraak in 2015 voor de Verenigde Naties.

Meer solidariteit in de zorgsector

Ons land heeft een behoorlijke maar ingewikkelde ouderenzorg. Eén van de boosdoeners is ons staatsbestel. Er is ook weinig belangstelling voor jonge artsen om geriatrie uit te oefenen. Aan onze universiteiten wordt daarover onvoldoende onderricht. Onze mentaliteit moet veranderen. Ouderen moeten volwaardig deel uitmaken van de maatschappij, temeer daar ze in aantal steeds groter worden. Door onvoldoende kennis komen zieke ouderen soms terecht op plaatsen waar ze niet horen.

door Geert Messiaen,
secretaris-generaal van
de Landsbond van
Liberale Mutualiteiten

We staan er niet goed voor. Zeker niet in een land waar de gerontologie in de jaren 1950 is ontstaan.

De vergrijzingsgolf die op ons afkomt heeft overigens meer consequenties dan een aangepaste gezondheidszorg alleen, de huisvesting is daar alvast één van. Ook de buurten zijn niet aangepast aan ouderen en de WZC zijn niet de zaligmakende oplossing.

Dure zorg

Als je naar de Vlaamse woonzorgcentra kijkt bedraagt de maandelijkse factuur meer dan 1800 euro. De dagprijs blijft er stijgen - en dan spreken we nog niet van de commerciële woonzorgcentra. Ondanks de toekenning van een zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden van 130 euro per maand komen heel wat bewoners in woonzorgcentra elke maand geld te kort om hun factuur te betalen.

Zo pleit ik meer dan ooit voor geen vermarkting in de zorg en welzijnssector, maar voor solidariteit. Zo niet wordt dit ontgensprekelijk nefast voor de oudere bevolking en ... voor onze gezondheidszorg.

Ook de geestelijke gezondheidszorg van en voor ouderen baart grote zorgen. In onze

samenleving staan we op het vlak van psychische zorg voor ouderen voor een aantal uitdagingen. Ouderen vinden moeilijk de weg naar psychische zorg.

In vergelijking met psychologen voor kinderen en volwassenen zijn er maar heel weinig psychologen voor ouderen - laat staan een ouderen psycholoog.

Volwaardig

Ouderen zijn volwaardige burgers en hebben recht op vrijheid, kwaliteitsvolle zorg, een comfortabel zelfstandig leven, eerbiediging van woonst en bescherming tegen iedere vorm van achterstelling, discriminatie, uitsluiting of opsluiting.

De vergrijzing van de bevolking brengt ook gevolgen mee op basis van het gezondheidsbeleid, vooral op het vlak van de chronische aandoeningen; 30% van de 65-plussers heeft minstens 3 chronische aandoeningen en dit zal toenemen - net als de polyopathieën. In 2030-2040 zal 70 à 80% van de uitgaven voor gezondheidszorg daarmee te maken hebben. Laat het ook duidelijk stellen dat de oudere bevolking niet alleen bestaat uit zorgbehoevenden, maar ook uit niet-zorgbehoevenden. M.a.w. een oudere moet op 2 manieren bekeken worden.

Te vaak gaan jongeren ouderen in de zin beschouwers als een "last" voor de samenleving op basis van "een oudere is meer ziek, zwakker dan een jongere"

Het is een taboe, bijna wraakroepend de derde leeftijd automatisch gelijk te stellen met ongezond zijn. Om de vergrijzing betaalbaar te houden, ook in de gezondheidszorg, moet de beleids optie gesteund worden, om de mensen zo lang mogelijk thuis te laten wonen en om de duur van een verblijf in het ziekenhuis zo kort mogelijk te houden.

Niemand mag uitgesloten worden in de gezondheidssector, maar het solidariteitsgevoel brokkelt af. In onze steeds individualistische wordende samenleving worden keuzes gemaakt en dit opent ook deuren naar een duale geneeskunde. Ouderen zijn er het eerste slachtoffer van. We zeggen daarom krachtig nee, tegen het discrimineren op basis van leeftijd en op basis van vermogen. Zo leidt discriminatie tot onderbehandeling.

Niet klaar

De wereld is niet klaar voor de vergrijzing. Er moet meer werk gemaakt worden van gespecialiseerde diensten in ziekenhuizen en het aantrekkelijker maken van het beroep van geriater en geriatrisch verpleegkundige. De toegankelijkheid van de gezondheidszorg voor ouderen is niet alleen een medisch aandachtspunt, maar ook een psychosociaal gegeven als we denken aan de problemen van ouderen op het vlak van eenzaamheid en isolatie.

Heel wat ouderen stellen hun opname van zorg uit ingevolge de beperkte middelen waarover zij beschikken.

De ontoereikende omkaderingsvormen bij de WZC staan niet toe om voldoende aandacht te geven aan de opgenomen personen. Daarom stel ik klaar en duidelijk de gevolgen van crisissituaties en de vergrijzing mogen niet afgeschreven worden op de ouder wordende patiënt.

NOOIT!

www.geert-messiaen.be